

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ine Cecilie Jordalen Norum, 61 26 60 74

Høringsuttalelse - nedleggelse Nordre- og Mellom Røgden - Åsnes og Grue kommuner

Vi viser til brev av 14.08.23 fra NVE med oversendelse av søknad fra Fortum Sverige AB om tillatelse til å legge ned reguleringen av Nordre Røgden og Mellom Røgden i Åsnes og Grue kommuner.

Reguleringsanleggene

Fortum Sverige AB fikk, ved kongelig resolusjon 10.12.54, konsesjon til å foreta en regulering av vannstanden i Nordre Røgden og Mellom Røgden med kraftproduksjon på svensk side. I 1957 ble Røgden Nordre hoveddam, Røgden Nordre sperredam og Røgden Mellom etablert. Gjeldende konsesjon er gitt i Kgl. Res. av 17.04.15. Nordre Røgden er regulert 3,5 m mellom kote 370,07 og kote 366,57, mens Mellom Røgden er regulert 2,7 m mellom kote 331,47 og 328,77. I juni og juli er høyeste tillatte vannstand i Mellom Røgden kote 330,57.

Reguleringsanleggene på de to magasinene har flere avvik fra bestemmelser i damsikkerhetsforskriften, og NVE har stilt krav om rehabilitering eller nedleggelse. Fortum Sverige AB har funnet at kostnaden ved rehabilitering er større enn nytteverdien av reguleringene, og har derfor søkt om nedleggelse av reguleringene, samt en tilbakeføring av områdene til opprinnelig tilstand. Magasinene manøvreres til fordel for kraftproduksjon lenger nede i vassdraget på svensk side.

Tiltaket

Opprinnelig vann-nivå i Nordre Røgden (Innsjønr. 350) og plasseringen av det naturlige utløpet, er ifølge søker ukjent. Søker antar imidlertid at naturlig utløp lå ca. 50 m øst for dagens utløp og at opprinnelig vannnivå var mellom kote 367,5 og 368,0. Dagens utløp består av en senkningskanal med reguleringsdam på utløpet. Ved nedlegging av reguleringen av Nordre Røgden planlegges det å fylle igjen eksisterende senkningskanal og opprette nytt utløp med foreslått nivå på kote 368,0 der det naturlige utløpet antas å ha ligget. Nytt utløp skal utformes som et naturlig innsjøutløp med et slakt og naturlig elveløp ned til utløp i dagens elveløp. Løpsutformingen skal ivareta vandringsmulighetene for fisk.

Også i Mellom Røgden (innsjønr. 349) er opprinnelig vannnivå ukjent ifølge søker. Søker antar at opprinnelig vann-nivå i Mellom Røgden var mellom kote 329,0 og 330,0, og at utløpet da var i sundet

mellom Gadiska (Innsjønr. 67925) og Storfløyta (Innsjønr. 67924). I Storfløyta antar de at opprinnelig vannivå lå mellom kote 328,0 og 328,5. Dagens utløpsdam planlegges fjernet, og det skal etableres et naturlikt innsjøutløp på kote 328,0-328,5. Mellom Gadiska og Storfløyta er det et sund som synes kanalisert for å kunne senke vannstanden i Mellom Røgden ned til l.r.v. Søker mener dette har vært det naturlige utløpet av Mellom Røgden. De planlegger å fylle igjen senkningskanalen gjennom sundet over en strekning på 100 m slik at vannivået oppstrøms sundet blir på kote 330,0.

Fortum planlegger å utforme utløpsområdene fra de to magasinene på en naturlig måte slik at utløpene ikke lenger skal ha status som vassdragsanlegg, og ønsker på sikt å fraskrive seg eierskap og oppfølgingsansvar.

Statsforvalterens vurdering

Nordre og Midtre Røgden er begge i dag karakterisert som «sterkt modifiserte vannforekomster» som følge av reguleringen, med tilstand på henholdsvis «dårlig økologisk potensial» og «moderat økologisk potensial». De innfrir dermed ikke vannforskriftens minstekrav til økologisk tilstand for sterkt modifiserte vannforekomster. Tiltak for å sikre fiskevandring forbi kraftverksdammene er viktig for å nå miljømålet om «godt økologisk potensial». Endret manøvrering av magasinet for å nå «god økologisk tilstand» har ifølge Vann-nett vært vurdert, men avvist av hensyn til konsekvenser for energiproduksjonen. Vi kjenner ikke energitapet ved å avvikle reguleringene og kan dermed hverken støtte eller motgå den vurderingen.

Dersom reguleringen avvikles og innsjøene får gjenopprettet naturlig vannivå og naturlige utløp og sund med fri mulighet for opp og nedvandring av fisk, vil vi forvente at innsjøene og de berørte elvestrekningene på sikt vil få gjenopprettet en tilstand nær naturtilstanden.

Hva som er opprinnelig vannivå i Nordre- og Mellom Røgden, samt de to tjernene Gadiska og Storfløyta som i NVE Atlas er skilt ut som egne innsjøer, framstår ikke helt klarlagt. I søknaden er det gjort antagelser om hva som har vært naturlige vannivåer, men det er i liten grad dokumentert at det er gjort grundige undersøkelser av dette. Søker antar at det naturlige utløpet til Mellom Røgden var i sundet mellom Gadiska og Storfløyta, og foreslår en istandsetting ved å fylle igjen en senkningskanal gjennom dette sundet. Vi savner imidlertid grundigere undersøkelser av de tre sundene mellom utløpsdammen og Mellom Røgdens hovedbasseng for å utrede om det kan ha vært nivåforskjeller oppstrøms og nedstrøms flere av disse, samt å dokumentere hvordan bunnssubstratet i sundene var før regulering som grunnlag for en restaurering av disse. Dette kan potensielt ha vært verdifulle områder både for rekruttering av ørret og også for elvemusling, og behovet for fysiske restaureringstiltak i sundene må utredes nærmere.

Ved etablering av nye utløpsområder må det legges stor vekt på å sikre gode vandringsforhold for fisk. Det må også vektlegges å legge til rette for å skape egnede rekrutteringsområder for ørret og egnede leveområder for elvemusling. Dette gjelder både de nye utløpene ved de eksisterende damstedene, men også i sundet mellom Gadiska og Storfløyta som planlegges oppfylt. Det må sikres at bunnen i de nye utløpsområdene er tilstrekkelig tett slik at vann ikke siver gjennom grunnen slik at utløpsområdene/sundene tørrlegges ved lavvannføring.

Det må utredes om det er behov for biotoptiltak i de andre sundene ved utløpet fra Mellom Røgden, og i tilfelle stilles krav om gjennomføring av tiltak. Det synes ikke godtgjort om disse er påvirket av kanaliseringsarbeid og om de er tilslammet som følge av reguleringen. Tilsvarende må det kartlegges i hvilken grad det kan ha oppstått vandringshindringer i reguleringssona til magasinene slik at det etter nedlegging vil være vanskelig for fisk å entre tilløpsbekker/elver til de to magasinene. Dersom slike vandringshindere har oppstått som følge av reguleringen må det gjennomføres tiltak.

Strandsonen rundt Nordre Røgden og Mellom Røgden vil være påvirket av damnedleggelsen i lengere tid, og det vil ta flere år før man igjen har en god kantsone her. Det er ønskelig at det tilrettelegges for naturlig revegetering av strandsonen. For å framskynde prosessen bør det vurderes om det skal tilføres vekstmasser ved dammene som fjernes.

Langs Nordre Røgden og Mellom Røgden er det spredt fritidsbebyggelse, og området brukes til friluftsliv og rekreasjon. Det er viktig at området fortsatt kan benyttes til dette etter nedleggelsen av dammene, og det bør bl.a. tilrettelegges med båtutsettingsplasser både ved Nordre- og Mellom Røgden.

Statsforvalteren forventer at disse forholdene sikres av NVE gjennom krav til detaljplan for landskap og miljø for tiltaket. Statsforvalteren ber om å få detaljplanen til uttalelse før den godkjennes.

Oppfølging og overvåking

Etter en ev. nedleggelse kan det tenkes at det vil inntreffe endringer i de nye utløpsområdene som følge av erosjon. Det kan også være usikkerhet knyttet til om tiltakene fungerer som forutsatt. Det må derfor stilles vilkår om at konsesjonæren må gjennomføre oppfølgende undersøkelser for å dokumentere at tiltakene fungerer som forutsatt over en lengere periode etter nedleggelsen, og om nødvendig gjennomføre videre tiltak.

Statsforvalterens konklusjon

Statsforvalteren ser positivt på planen om å legge ned reguleringen av Nordre Røgden og Mellom Røgden, forutsatt at området rehabiliteres til naturlig tilstand. Vi mener at følgende vilkår må tas inn i en tillatelse og at det må utarbeides en detaljplan for miljø- og landskap som ledd i oppfyllelsen av vilkårene:

- Ved gjenoppretting av naturlig vannivå i innsjøene, samt naturlige utløp og sund, bør det sikres fri mulighet for opp og nedvandring av fisk. Behovet for fysiske restaureringstiltak i sundene må utredes nærmere, og det bør tilstrebes et habitat som fungerer både for rekruttering av ørret, men også som levested for elvemusling.
- Det må sikres at bunnen i de nye utløpsområdene er tilstrekkelig tett slik at vann ikke siver gjennom grunnen og tørrlegger utløpsområdene/sundene ved lavvannføring.
- Mulige vandringshindringer i reguleringssona til magasinene må kartlegges, slik at fisk kan entre tilløpsbekker/elver til de to magasinene etter nedleggingen. Har det oppstått slike vandringshindringer som følge av reguleringen må det gjennomføres tiltak.
- Området rundt Nordre Røgden og Mellom Røgden brukes til friluftsliv og rekreasjon. Det er viktig at området fortsatt kan benyttes til dette etter nedleggelsen av dammene, og det bør bl.a. tilrettelegges med båtutsettingsplasser. Anleggsaktivitet vil medføre noe trafikk og anleggsstøy. Vi ber om at det i videre planlegging legges vekt på å tilrettelegge slik at mulighet for turgåing og ferdsel rundt selve anleggsområdet ivaretas på best mulig måte også i anleggsfasen.
- Etter nedleggelse av dammene er det viktig at det tilrettelegges for naturlig revegetering av strandsonen. For å framskynde prosessen bør det vurderes om det skal tilføres vekstmasser ved dammene som fjernes.
- Etter nedleggelse av dammene må konsesjonæren følge opp tiltakene med overvåking for å se at de virker som forutsatt og at de står og opprettholder sin funksjon over tid med flomhendelser etc. Dersom overvåkingen viser behov for supplerende tiltak, retting, eller vedlikehold må ansvaret for dette påhvile konsesjonæren.

Med hilsen

Tore Pedersen (e.f.)

Ine Cecilie Jordalen Norum
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Åsnes kommune

Grue kommune

Innlandet fylkeskommune

Miljødirektoratet

Rådhusgata 1

Postboks 94

Pb. 4404

Postboks 5672, Torgarden

2270

2261

2325

7485

FLISA

KIRKENÆR

HAMAR

TRONDHEIM